

Лукацька Я.С.,

викладач кафедри філології Дніпровського державного аграрно-економічного університету, ianalukatskaya@gmail.com

Україна, Дніпро

ВИКОРИСТАННЯ ІНФОРМАЦІЙНО-КОМУНІКАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ ДЛЯ РОЗВИТКУ МОВЛЕННЄВОЇ КОМПЕТЕНЦІЇ СТУДЕНТІВ НА ЗАНЯТТЯХ З ІНОЗЕМНОЇ МОВИ

У статті проаналізовано особливості використання інформаційно-комунікаційних технологій у вищій школі при вивченні іноземних мов, а зокрема при формуванні мовленнєвої компетенції студентів негуманітарних спеціальностей. Розглянуто переваги використання усіх можливостей, які надає комп'ютер з виходом в мережу Інтернет на заняттях з іноземної мови, як саме за його допомогою розвивається комунікативна компетенція студентів. Визначено, що використання ІКТ значно підвищує не тільки мотивацію студентів до вивчення іноземних мов, полегшує та урізноманітнює процес навчання, але і допомагає оволодівати мовленнєвою компетенцією, що є важливою частиною загальної професійної компетентності.

Ключові слова: інформаційно-комунікаційні технології, професійна компетентність, мовленнєва компетенція.

Постановка проблеми. Вищі навчальні заклади в умовах сучасної України мають на меті формування висококваліфікованих спеціалістів, які б були конкурентоспроможні не тільки на українському, але і на міжнародному ринку праці. Це передбачає не тільки засвоєння фахових знань, умінь і навичок, але є неможливим без здобуття фахової професійної мовленнєвої культури. Складовою частиною загальної професійної компетентності є мовленнєва компетенція, і успішне оволодіння нею дає можливість вповні сформувати компетентність спеціаліста. Сучасні педагоги використовують безліч методик для навчання мовленню, значне місце серед них посідає використання інформаційно-комунікаційних технологій. Новітні технології відкривають перед педагогами велику кількість можливостей. Вони дають змогу

урізноманітнити і оптимізувати навчальний процес, роблять його інтерактивним, також це можливість зацікавити, мотивувати студентів, поліпшити якість проведення занять, що в свою чергу поліпшує якість отриманих знань. Використання інформаційно-комунікаційних технологій під час навчання готує майбутніх фахівців до життя в сучасному суспільстві, адже його інформатизація на сьогодні - досить інтенсивний процес в усіх сферах. Сучасна молодь живе в технологічному середовищі і повинна вміти функціонувати в ньому. Ю.М. Буровицька зазначала: «У нашому суспільстві владу мали і завжди матимуть ті люди, які розвинули в собі такий важливий навик як отримання, оцінювання та генерування інформації. Батьки і суспільство очікують, що навчальні заклади підготують студентів до того світу, у якому вони будуть жити» [1, с.23]. Традиційні методи навчання, зокрема мовленнєвим навичкам, вже не дають необхідних результатів через психологічні особливості сучасної молоді, через суттєві зміни в суспільстві та у світі загалом. Використанню інформаційно-комунікаційних технологій у освіті присвячено велику кількість наукових праць.

Використання інформаційно-комунікаційних технологій на різних рівнях у навчальному процесі розглядали науковці як українські, так і іноземні: В. Ю. Биков, О. М. Бондаренко, Я. В. Булахова, В. Ф. Заболотний, А. В. Зубов, О. А. Міщенко, О. П. Пінчук, Е. Венгер, К. Свон, В. Тінію, О. Рон, М. В. Моїсеєва, Є. Д. Патаракін, А. В. Хуторський та інші. Зокрема, про сутність і зміст використання ІКТ писали М.Ю. Кадемія, І.Ю. Шахіна, Р.С. Гуревич, В. Морозов. Переваги використання інформаційно-комунікаційних технологій у процесі навчання мові висвітлювала Ю.М. Буровицька. Перспективи впровадження цих технологій описували Г.О. Козлакова, Т.В. Ковалюк, С.І. Семенчук. Особливостям використання ІКТ у навчальному процесі присвячені роботи Б. Гершунського, К. Доулінг, М. Жалдака, Г. Кедровича, Н. Роберта, О. Співаковського, Н. Тализіної.

У дослідженнях Ш. Амонашвілі, Н. Бабич, О. Горської, Л. Зінченко, О. Іванової та інших висвітлюється необхідність здобуття мовленнєвої

компетенції як ознаки професіоналізму, пропонуються методики формування мовленнєвих умінь і навичок у процесі навчання студентів негуманітарних спеціальностей. Про шляхи формування мовленнєвої компетенції також писали О. Лубянова, А.В. Кордонська, І.В. Ланова, Т.О. Бутенко, В.В. Борисенко.

Хоча досвідчені вчені вже неодноразово приділяли увагу питанню використання ІКТ в різних аспектах освіти, проблема наразі залишається актуальною.

Мета статті. Мета даної роботи полягає у дослідженні використання інформаційно-комунікаційних технологій при формуванні мовленнєвих навичок та мовленнєвої компетенції студентів вищих навчальних закладів, у визначенні видів ІКТ, що використовуються у навчальному процесі у вишах на заняттях з іноземної мови, у вивченні їх ролі для створенні мотивації до навчання, в поліпшенні якості навчального процесу та рівня отриманих знань, розвитку комунікаційних навичок та здобуття мовної та мовленнєвої компетенції як частини загальної професійної компетенції майбутніх фахівців.

Виклад основного матеріалу. Мовленнєва компетенція – це система умінь і навичок використання знань мови під час спілкування. Вона ґрунтується на мовній компетенції і виявляється в сформованості умінь користування усною і писемною літературною мовою, багатством її виражальних засобів, дотриманням літературних норм. Високий рівень мовленнєвої компетенції сприяє ефективності навчання, поліпшує засвоєння матеріалу не тільки мовного, а і фахового, розвиває здібності мислення, бо усі мисленнєві процеси базуються на мові. Студенти негуманітарних спеціальностей формують навички мовленнєвої компетенції на заняттях з рідної мови та при вивченні іноземних мов. І якщо процес вдосконалення навичок володіння українською мовою є простішим, більш зрозумілим для студентів через значний словниковий запас рідної мови, вміння оперувати граматичними конструкціями на належному рівні (навички чого формуються ще в дитинстві), розуміння стилістичної диференціації мови, практичних знань орфоєпії, наголошення, то при вивченні іноземних мов викладачі зустрічаються зі значною кількістю

проблем, таких як відсутність мотивації, нерозуміння потреби вивчення іноземної мови, неналежний рівень попередніх знань, умінь і навичок володіння іноземною мовою, бідний словниковий запас, незнання граматичної структури мови, адже брак мовних знань створює значні проблеми при оволодінні мовленням.

Педагоги на сучасному етапі вивчають проблеми, з якими мають справу викладачі іноземних мов у вишах різних напрямків, та шляхи їх вирішення. Використання ІКТ є не останнім чинником у вирішенні цих проблем. Зацікавленість молоді в сучасних технологіях допомагає вирішити проблеми мотивації, захоплення предметом; широкі можливості, які надають педагогу ІКТ, допомагають оптимізувати навчальний процес, урізноманітнити виконання тренувальних вправ, проявляти креативність у процесі навчання, занурити студентів у мовне середовище, залишаючись в аудиторії, почути автентичне мовлення, брак якого гальмує розвиток мовленнєвих навичок. Р.С.Гуревич, М.Ю.Кадемія, М.М.Козяр зазначали «за допомогою ІТ значно покращується управління навчальним процесом, підвищується його педагогічна ефективність... Використання комп'ютерних ІТ забезпечує інтерактивність навчання, яке здійснюється за рахунок прямого та зворотного зв'язку з тими, хто навчається, під час виконання вправ, лабораторних і практичних робіт» [2, с.54-55].

Інформаційно-комунікаційні технології – це сукупність засобів (комп'ютерів, програмного забезпечення, накопичувальних та аудіовізуальних систем), які дають змогу створювати, зберігати та відтворювати інформацію. В.Ю. Биков визначає ІКТ як «комп'ютерно орієнтовану складову педагогічної технології, яка відображає деяку формалізовану модель певного компоненту змісту навчання і методики його подання у навчальному процесі, що представлена у цьому процесі педагогічними програмними засобами і передбачає використання комп'ютера, комп'ютерно орієнтованих засобів навчання і комп'ютерних комунікаційних мереж для розв'язування дидактичних завдань або їх фрагментів» [3, с. 141].

На думку М.Ю.Кадемія «особливе місце серед інноваційних технологій навчання займають ті педагогічні технології, що інтегровані з інформаційно-комунікаційними технологіями (ІКТ) і використовують можливості сервісів глобальної мережі Інтернет, що сприятиме підвищенню якості підготовки фахівців, володіння ними сучасними ІКТ, здібностями до саморозвитку, мобільності, конкурентоспроможності на ринку праці» [4, с. 274].

Р.С.Гуревич, М.Ю.Кадемія, М.М.Козяр вважають, що «в основі засобів інформаційних технологій, які використовуються в сфері освіти, знаходиться персональний комп'ютер, оснащений набором периферійних пристроїв» [2, с.43].

В навчальному процесі використання ІКТ перш за все втілюється у використанні комп'ютера на заняттях, що дає значні можливості для викладача іноземної мови. Комп'ютер з'єднаний з мережею Інтернет дозволяє використовувати електронні словники, як вбудовані в програмне забезпечення, так і онлайн, електронні підручники, навчальні онлайн програми для вивчення мови, аудіо портали, відео сайти з фільмами іноземною мовою з субтитрами, перекладом та коментарями, програми записування та прослуховування голосу, онлайн вправи для тренування та тести для визначення рівня володіння мовою, електронні мовні середовища, соціально-комунікативні мережі, програми-комунікатори. А поєднання комп'ютера з інтерактивною дошкою у навчальній аудиторії робить викладання іноземної мови ще продуктивнішим.

Використання електронних словників значною мірою полегшує роботу з іншомовним матеріалом. Вбудовані в програмне забезпечення словники зручні через те, ще використання з'єднання з мережею Інтернет не обов'язкове. Але переваги онлайн словників в тому, що вони постійно збагачуються новими словами, дають змогу перекладати не тільки слова, але і словосполучення, фрази, тексти, прослуховувати перекладений матеріал, підбирати приклади вживання слів, вони містять ілюстрації, поєднують в собі велику кількість мов, тематичні словники, словники різного напрямку (тлумачні, перекладні, фразеологічні, етимологічні, термінологічні та ін.). Використання онлайн

словників оптимізує роботу студентів на занятті, економить час на переклад. Аудіо-візуальне сприйняття слова полегшує його запам'ятовування, що суттєво збагачує словниковий запас студентів, а саме словниковий запас є базисом для розвитку мовленнєвих навичок.

Онлайн програми для вивчення мови – це програми, які містяться у вільному доступі в мережі Інтернет і являють собою логічно побудовані комплекси, що містять уроки з вивчення лексики, граматики, розвитку навичок читання, аудіювання. Вони розраховані на учнів різних рівнів, мають розподіл навчального матеріалу за віковими категоріями. Такі програми дають змогу не тільки на належному рівні оволодіти мовними навичками, але є базою для підготовки студентів до складання екзаменів та тестів міжнародного рівня для отримання сертифікатів, що є необхідними для роботи чи продовження навчання за кордоном. Одна із переваг використання подібних програм, які створюються на базі провідних європейських вишів, - це можливість роботи з автентичним матеріалом. Прослуховування аудіо записів, озвучених носіями мови, допомагає вчитися сприймати реальне мовлення, навчатися правильній вимові; робота з граматичним матеріалом зміцнює знання мови, що полегшує подальше засвоєння навчального матеріалу; робота за текстами та словником розширює словниковий запас студентів. Такі програми дають змогу викладачеві будувати заняття з урахуванням рівня студентів, приділяти увагу різному виду діяльності на різних етапах роботи.

Використання електронних підручників на відміну від онлайн програм не залежить від з'єднання з мережею Інтернет і теж має ряд переваг. Використання електронних підручників урізноманітнює подачу матеріалу, аудіо-візуальне підкріплення матеріалів підручника розвиває усі види пам'яті, що поліпшує засвоєння матеріалу.

Перегляд фільмів іноземною мовою, як з субтитрами так і без, може бути використаний викладачами, що переслідують мету розвитку комунікативних навичок студентів. Такого роду діяльність значно підвищує мотивацію студентів, зацікавленість предметом. Під час перегляду працює

зорова та слухова пам'ять, текст підкріплений візуально розвиває мовну здогадку, сюжетність полегшує сприйняття контексту. Перегляд фільмів мовою-оригіналом допомагає зануритись в мовне середовище, сприйняти культурні особливості нації, мова якої вивчається, що іноді втрачається після перекладу. Перегляд фільмів із субтитрами іноземною мовою полегшує розуміння матеріалу, особливо якщо рівень володіння мовою студентів є невисоким. Це може відволікати в процесі перегляду, але разом з тим розвиває навички читання. Такого роду діяльність є основою для подальшої роботи з отриманим матеріалом, коли студенти отримують завдання за переглянутим: обговорення змісту, подій, героїв фільму, що позитивно впливає на розвиток мовленнєвої компетенції.

Використання інтерактивної дошки у поєднанні з комп'ютером на заняттях з іноземної мови робить процес навчання більш наочним, що позитивно впливає на сприйняття інформації. Використовуючи майже необмежені можливості цієї дошки можна створювати власні програми, вносити зміни в хід проведення заняття. Студенти стають більш активними на заняттях, що сприяє збільшенню комунікації на заняттях, темп викладання можна збільшити за рахунок зручності управління, що є необхідним у разі опрацювання матеріалу у групах з різним рівнем підготовки, використання вже готових матеріалів, що економить час викладача.

Також варто зазначити суттєву роль соціально-комунікативних мереж та програм-комунікаторів для оволодіння навичками спілкування іноземною мовою. Такого роду програми є популярними серед студентської молоді для повсякденного спілкування, але вони можуть бути успішно використані для розвитку мовленнєвих та комунікативних навичок саме на заняттях з мов. Використання таких програм дає змогу студентам, не виходячи з аудиторії, спілкуватися з носіями мови в чатах, прослуховувати вебінари, влаштовувати онлайн-конференції зі студентами вишів подібного напрямку у будь-яких країнах світу, бо прослуховування автентичного іноземного мовлення та змога говорити іноземною мовою без опори на рідну можуть значною мірою

покращити результативність навчання. Такого роду завдання позитивно впливають не тільки на рівень оволодіння іноземною мовою, але і розвивають мовленнєву компетенцію студентів, що надалі формує загальну професійну компетентність.

Висновки. Отже, формування висококваліфікованого спеціаліста будь-якої галузі неможливе без формування у нього мовленнєвої компетенції, що потім становить частину загальної професійної компетентності фахівця. Мовленнєва компетенція студентів негуманітарних спеціальностей здобувається на заняттях з іноземної мови; значно цьому сприяє використання викладачем інформаційно-комунікаційних технологій. ІКТ, що використовуються на заняттях, - це використання комп'ютера, з'єданого з мережею Інтернет, що в свою чергу дає змогу залучати в навчальний процес електронні словники, електронні підручники, онлайн-програми для вивчення мови, онлайн тестування, переглядати фільми іноземною мовою, спілкуватися з носіями мови, перебуваючи на занятті. Використання ІКТ позитивно впливає на процес засвоєння іноземної мови, урізноманітнює подачу матеріалу, зацікавлює студентів, підвищує мотивацію для навчання, що поліпшує сприйняття матеріалу, бо саме зацікавленість у предметі сприяє загальному прогресу у його опануванні. Можливість використання аудіо-візуальної опори підключає усі види мисленнєвих процесів студентів. Використання ІКТ дає можливість працювати з автентичним матеріалом, що є вкрай необхідним для опанування мови, коли формується вимова. ІКТ на заняттях дають змогу вдало поєднати теорію і практику, створюють умови для комплексного засвоєння матеріалу, залучають студентів до співпраці з викладачем та один з одним, що є значно продуктивним для розвитку мовленнєвої та комунікативної компетенції.

Література

1. Буровицька Ю.М. Інформаційно-комунікаційні технології у вищих навчальних закладах: алгоритм впровадження / Ю.М.Буровицька // Вісник Чернігівського національного педагогічного університету. Серія: Педагогічні науки. – 2016. – Вип. 133. – С.23-26.

2. Гуревич Р.С. Інформаційно-комунікаційні технології в професійній освіті майбутніх фахівців / Р.С. Гуревич, М.Ю. Кадемія, М.М. Козяр; за ред. член-кор. НАПН України Гуревича Р.С. – Львів: Вид-во «СПОЛОМ», – 2012. – 502 с.

3. Биков В.Ю. Моделі організаційних систем відкритої освіти: [монографія] / В.Ю. Биков. – К.: Атіка, 2008. – 684 с.

4. Кадемія М.Ю. Інноваційні технології навчання у підготовці майбутніх учителів / М.Ю. Кадемія // Освіта дорослих: теорія, досвід, перспективи. – 2014. – Вип. 1. – С. 274-279.

References

1. Burovytska Yu.M. Informatsiino-komunikatsiini tekhnologii u byshchikh navchalnykh zakladakh: alhorytm vprovadzhennya/ Yu.M. Burovytska // Visnyk Chernihivskoho natsionalnoho pedahohichnoho universytetu. Seriya: Pedahohichni nauky. – 2016. – Vyp. 133. – S.23-26.

2. Hurevych R.S. Informatsiino-komunikatsiini tekhnologii v profesiinii osviti maibutnikh fakhivtsiv / R.S. Hurevych, M. Yu. Kademiya, M.M. Kozyar; za red. Chlen-kor. NAPN Ukrainy Hurevycha R.S. – Lviv:Vud-vo «SPOLOM», – 2012. – 502 s.

3. Bykov V.Yu. Modeli orhanizatsiinykh system vidkrytoi osvity: [monohrafiya] / V.Yu. Bykov. – K.: Atika, 2008. – 684 s.

4. Kademiya M.Yu. Innovatsiini tekhnologii navchannya u pidhotovtsi maibutnikh uchyteliv / M. Yu. Kademiya // Osvita doroslykh: teoriya, dosvid, perspektvy. – 2014. – Vyp. 1. – S. 274-279.

Lukatska Ya.S.

teacher of Philology Department of Dnipro State University of Agriculture and Economics, ianalukatskaya@gmail.com

Ukraine, Dnipro

**THE USING OF INFORMATION AND COMMUNICATION
TECHNOLOGIES FOR THE DEVELOPMENT OF SPEECH COMPETENCY
OF STUDENTS AT FOREIGN LANGUAGE LESSONS**

In this article the peculiarities of the information and communication technologies using in higher education during studying foreign languages are analyzed, particularly when forming speech competency of non-philology students. The advantages of using all the possibilities provided by a computer with access to the Internet in foreign language classes are considered, also how with its help communicative competency of students is developed. It has been determined that the using of ICT improves significantly not only the motivation of students to learn foreign languages, but also helps to master the language competency, which is an important part of overall professional competence.

Key words: information and communication technologies, professional competence, speech competency.